

Ada-Michaela Ciobanu

Aurul alchimistului

**AURUL ALCHEMISTULUI. PICTORUL CIOBANU, DINCOLO DE
FORMĂ ȘI CULOARE**

Copyright © 2014 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIOBANU, ADA-MICHAELA

**Aurul alchimistului. Pictorul Ciobanu, dincolo de formă și
culoare / Ada-Michaela Ciobanu. – București: ALLFA, 2014**

ISBN 978-973-724-793-3

821.135.1.09 Ciobanu, M.

929 Ciobanu, M.

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată
fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside
Romania, without the written permission of **ALLFA**,
is strictly prohibited.

Copyright © 2014 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**:

Bd. Constructorilor, nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod 060512 – București
Tel.: 021 402 26 00
Fax: 021 402 26 10

Distribuție:

Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi:

comenzi@all.ro
www.all.ro

Redactare:

Ana-Maria Datcu

Tehnoredactare:

Claudiu Isopescul

Corectură:

Simona Nicolae

Design copertă:

Alexandru Novac

Ada-Michaela Ciobanu

Aurul *alchimistului*

Pictorul Ciobanu, dincolo de formă și culoare

Ziarista Ada-Michaela Ciobanu, văduva pictorului Mircea Ciobanu, este continuatoarea memoriei artistului și promotoarea, în țară și în străinătate, a operei acestuia. În 1993, la doi ani după decesul pictorului, organizează o primă expoziție *Ciobanu* la Basel, sub patronajul Ambasadorului României la Berna.

În octombrie 1994 readuce numele și opera lui Ciobanu în atenția publicului bucureștean printr-o mare expoziție la Palatul Parlamentului. În 1995 îngrijește și finanțează publicarea manuscrisului

lui Mircea Ciobanu, *Estetica morții*, roman apărut la Editura Mașina de scris. În 1996 îi încredințează Micaelei Slăvescu traducerea acestuia în franceză, iar în anul 1998 apare la Londra, la Editura Minerva Press, versiunea în limba engleză a romanului, tradusă de Patricia Georgescu.

În 1997, Ada-Michaela Ciobanu produce, în colaborare cu Televiziunea Română și cu fratele artistului, doctorul Nicolae Ciobanu, filmul documentar *Mircea Ciobanu și Magia albă a imaginii*. În anul 2000 organizează la Geneva o nouă expoziție cu operele artistului. Ulterior alcătuiește dosarul de presă despre Mircea Ciobanu, în limbile franceză și engleză. În 2007 fondează asociația culturală *Mircea Ciobanu: Mémoire d'un artiste* și inaugurează site-ul www.ciobanu.ch, care pune la dispoziția publicului iubitor de artă din lumea întreagă documente și înregistrări legate de biografia artistului, precum și imagini cu operele lui Ciobanu aflate în colecția familiei. De asemenea, realizează un film de 16 minute intitulat *Mircea Ciobanu – Histoire d'une œuvre engloutie*, postat pe site-ul www.ciobanu.ch.

Din anul 2009 este membră a societății *ProLitteris*, cu sediul la Zürich, care se ocupă de gestiunea drepturilor de autor în Elveția și în lumea întreagă.

Cuprins

Prefață	7
<i>Aurul alchimistului</i>	15
Anexă. Comentarii critice despre <i>Estetica morții</i>	339
Note finale.....	349
Planșe	369

Ne-am cunoscut în 15 octombrie 1969, la aniversarea unui coleg de la Facultatea de Litere din București, pe nume Carol Malinovski, prieten bun cu Mircea Ciobanu. Pe atunci, Mircea era tânăr student în primul an la Institutul de Arte Plastice, secția Pictură, la clasa maestrului Corneliu Baba. Avea 19 ani, iar eu 20.

În acea seară festivă, târziu, când nu mai era așteptat niciun invitat, și-a făcut apariția un personaj straniu, însoțit de un prieten. Înalt, cu o figură palidă, cu pletele date pe spate, îmbrăcat într-o redingotă neagră dintr-o stofă de cea mai bună calitate, Mircea semăna în mod neașteptat cu tânărul Eminescu.

S-a așezat într-un colț al încăperii pline de invitați și, fără să spună vreun cuvânt, și-a luat o sticlă de vin, pe care a așezat-o la piciorul scaunului, și și-a aprins o țigară. Doar privirea lui, din penumbră, scruta cu discreție adunarea prezentă. La un moment dat s-a ridicat, a venit spre mine și m-a invitat la dans. În ritmul pașilor de tango, m-a strâns foarte tare spre el, iar eu m-am împiedicat... Timid, cu o voce abia perceptibilă, mi-am cerut scuze.

Mircea s-a oprit din dans, s-a uitat la mine cu multă căldură și, pe un ton neașteptat, mi-a spus:

— O femeie nu-și cere niciodată scuze în fața unui bărbat, pentru că ea este perfectă prin însăși plămada din care a fost făcută...

M-am simțit nu surprinsă, ci mai curând jenată de acest contact inedit.

Nu mi-a plăcut Mircea în acea seară. Chiar l-am detestat, aş putea spune, din cauza felului distant, orgolios şi infatuat cu care îi aborda pe cei din jur. Mai târziu aveam să mă întreb dacă atitudinea lui nu provenea dintr-o prea mare timiditate sau dintr-un simţ, deja bine regizat, de a-şi provoca interlocutorii.

Îmi spuneam în sinea mea: Drept cine se ia? Toţi suntem studenţi, viitori intelectuali. Prin ce ni se consideră superior? Însă fascinaţia pe care o exercita asupra mea începuse deja să opereze în zonele nevăzute ale fiinţei mele. Înainte de plecare m-a invitat să continuăm discuţia în atelierul lui de la mansarda unui imobil de pe strada Ştirbei Vodă. L-am refuzat, bănuind că invitaţia lui nu avea nimic nevinovat în ea. Educaţia strictă pe care o primisem în familia mea de foşti notabili dintr-un oraş de provincie, Ploieşti, a ridicat imediat bariere de protecţie în jurul purităţii, pe care de altfel mi-am păstrat-o mulţi, foarte mulţi ani.

Totuşi, prima mea întâlnire cu pictorul Ciobanu, un tânăr care degaja atâta mister şi o atât de puternică atracţie, m-a urmărit mult timp după aceea.

L-am revăzut cu exact un an mai târziu, în 15 octombrie 1970. Ieşeam de la Biblioteca Centrală Universitară şi ploua cu găleata. Privirile noastre s-au încrucişat cu surprindere. El mi-a oferit braţul, a râs cu plăcere, iar înlănţuirea paşilor noştri, acordată parcă în ritmul aceluiaşi tango, m-a făcut să mă împiedic din nou. Am căzut amândoi în genunchi într-o băltoacă. Ajutându-mă să mă ridic şi ţinându-mă iar foarte strâns de el, Mircea mi-a spus:

— Ştii ce înseamnă căzătura asta? Că ne vom căsători foarte curând!

Previziunea lui s-a împlinit în 7 august 1971. Mircea avea 21 de ani, iar eu 22. La ieşirea de la Starea Civilă, socrul meu, distins şi reputat avocat bucureştean, ne-a îmbrăţişat şi ne-a binecuvântat astfel:

— Vă aştept peste două săptămâni la divorţ!

Mircea Ciobanu intrase în secret la Academia de Arte Frumoase. Toată lumea crezuse că va studia Arhitectura, așa cum fusese sfătuit, pentru a avea un venit sigur și a-și putea întreține, în viitor, familia. Însă el luase o altă hotărâre și s-a înscris la concursul de admitere la Institut fără știrea nimănui. A intrat primul și tot primul și-a încheiat studiile. La terminarea facultății a obținut o bursă de merit care i-a dat posibilitatea să lucreze într-unul dintre atelierelor Muzeului Theodor Aman. Acolo, în plin centru al Bucureștiului, era vizitat de colecționari și de iubitori de artă, printre care și numeroși diplomați străini.

În peisajul românesc al acelor ani, Mircea Ciobanu era cu siguranță o figură aparte: nu numai că avea un talent ieșit din comun, însă era și prezentabil, carismatic, foarte bine educat, vorbea fluent franceza și engleza și făcea dovada unei culturi impresionante... Și pe mine – care la vremea aceea studiam Literele – mă îndemna uneori să consult la bibliotecă anumite cărți, pe care el le evoca cu mult respect. Mircea primise o educație dintre cele mai alese, urmasă inclusiv lecții de pian și de echitație. Și toate astea în condițiile în care ne aflam, totuși, în România comunistă! Părinții lui – mama era medic, iar tatăl avocat – considerau că cea mai prețioasă avere o constituie educația copiilor. Pereții casei lor erau literalmente capitonați cu cărți.

Mircea era de părere că relațiile cu oamenii trebuie să se axeze în primul rând pe schimbul de idei. Era convins că fiecare individ, indiferent de profesie sau ocupație, trebuie să caute să se îmbogățească în interior. Îmi amintesc chiar o replică de-a lui, rostită la o petrecere unde se găseau din întâmplare, pe lângă arhitecți, actori și ziariști, și medici veterinari și directori de centre avicole, foști jucători de rugby. Spre finalul petrecerii, la cafea, Mircea a întrebat ceva de genul „Bine, bine, dar după ce băgați găinile înapoi la coteț, ce faceți cu viața voastră?“, provocând un adevărat

război al pumnilor, soldat cu devastarea totală a apartamentului din imobilul Scala al distinsei jurnaliste Mara R. de la TVR.

Mircea avea mult umor, avea darul de a-i cuceri pe oameni. Ar fi putut să fie un bun actor, un bun critic literar sau un strălucit avocat... Cu toate că talentul lui avea multe și nebănuite fațete, a ales Pictura, pe care a iubit-o și a slujit-o până în ultima clipă.

Deși era foarte tânăr, atașamentul față de meseria aleasă și mesajul transmis prin imagine i-au adus respectul colecționarilor bucureșteni și străini. Tablourile lui ajunseseră nu numai în colecțiile românești, dar și în colecții private din Austria, Brazilia sau Germania.

Vindea multe tablouri, nu doar colecționarilor români, ci mai ales diplomaților străini. Așadar Mircea câștiga foarte bine. În restaurantele bucureștene, la Casa Scriitorilor, la COS sau la Cina, unde oferea cu generozitate mese copioase, nu se sfia să își exprime cu mult aplomb opiniile artistice, filosofice și literare, printre care strecura cu dibăcie și aluzii anticomuniste. Securitatea nu-l scăpa din ochi, iar el nu înceta să-mi spună: „De la comuniști nu te poți aștepta la nimic bun! Trebuie să plecăm din țara asta! Nu vezi că aici nu avem niciun viitor?” Considera că a continua să trăim sub comunism echivalează cu o moarte în plan spiritual.

Pentru că am evoluat și ne-am format împreună, tot împreună am decis și calea pe care să o urmăm spre împlinirea unui proiect comun, acela ca Mircea Ciobanu să poată revela publicului din lumea întreagă talentul și mesajul spiritual pe care dorea să le lase umanității. Eu nu am ezitat niciun moment în hotărârea de a-l însoți în această mare aventură, plină de meandre, de îndoieli, spaime, bucurii și împliniri, dar și de o minunată complicitate. Acest traseu, unic în felul său, nu ar fi putut dura fără o imensă iubire, fără o profundă pasiune și fără un legământ sentimental care a rezistat tuturor piedicilor pe care le-am întâmpinat în acești 20 de ani extraordinari de viață comună.

Mircea Ciobanu a practicat o meserie costisitoare, având în vedere varietatea impresionantă și calitatea deosebită a materialelor și a ramelor utilizate, nivelul ridicat al chiriei atelierelor în care a lucrat, costul voiajelor și al contactelor directe cu galeriile și muzeele din lumea întreagă, la care se adăugau nu numai întreținerea familiei, dar și a unei „Curti” de „admiratori fideli”, care trăiau din banii lui. Aspectele materiale l-au obligat să caute în permanență fonduri și să facă numeroase compromisuri pe acest plan, până când complicațiile financiare, izvorâte din dorința constantă și puternică de afirmare, l-au făcut să-și expună operele pe trei continente: Europa, America de Nord și America de Sud, fără să poată aprecia riscurile și pericolele care-l pândeau.

Trebuie precizat că în anii '80 imaginea pictorului sărac, prost îmbrăcat, torturat de îndoieli interioare și de precaritatea existenței, dispăruse complet în Occident, lăsând locul unei imagini de confort, de bunăstare, de prestigiu. Recunoașterea talentului depindea de o carte de vizită bine construită, de un CV strălucitor. Mircea a înțeles foarte repede această cerință, iar în strategia lui de a frecventa cercurile cele mai înalte, dar și cele mai costisitoare din lumea galeriștilor și a negustorilor de artă a avut tot timpul în vedere acest aspect. Epoca promotorului artistic, cum îl avusesse Picasso pe renumitul negustor Khan Weiler, era de mult depășită. Dispăruse și prototipul Galei, soția lui Salvador Dali, care umbla prin galerii pentru a întâlni clienți importanți sau care vizita reputați colecționari de artă, revenind acasă cu picioarele umflate și pline de bătăături dureroase.

Plecat din România la începutul anilor 1980, cu o simplă valiză în mână, dar cu dorința puternică de a se exprima fără constrângeri într-o lume nouă, pictorul, sculptorul, scriitorul și filosoful Mircea Ciobanu a experimentat în Occident situații neașteptate, într-o perioadă în care euforia de pe piața liberă, datorată unui dolar foarte puternic, încuraja cele mai extravagante investiții financiare. Astfel că pictorul român a asimilat intens – în zece

ani cât alții într-o viață întreagă – și a trăit deopotrivă gloria, luxul, mizeria, cabotinajul, succesul, boala, apartenența la o lojă francmasonică, banii și datoriile, încurcăturile cu sistemul occidental și cu justiția acestuia, băutura, pasiunea amoroasă, întâlnirile stranii, minciuna, puritatea, disperarea, dar și speranța, având privirea mereu îndreptată spre Dumnezeu, fără a-și pierde o secundă credința în forța Lui protectoare, lucrându-și operele asemenea maeștrilor din Renaștere...

Peste tot unde și-a expus operele publicul era fascinat; însă, prin situații demne de un film polițist, i se sustrăgeau constant lucrări, sub diverse pretexte sau promisiuni, atât în Elveția, cât și la Paris, la Bruxelles, Rio de Janeiro sau New York. După fiecare lovitură, artistul renăștea din propria cenușă și își reîncepea munca, parcă și mai însetat de a-și împlini misiunea pe acest Pământ, cu privirea mereu îndreptată spre Dumnezeu. Din efortul lui artistic prindeau viață lucrări și mai frumoase, și mai intense, și mai dramatice...

Însă în 9 ianuarie 1991 Mircea Ciobanu moare. Ultimele sale cuvinte, rostite în franceză, au fost: „*J'ai tout vécu et j'ai tout compris.*“ Nu împlinise încă 41 de ani.

Prin legi ale sistemului pe care îl cunoaștem și îl acceptăm, pictorul Ciobanu și-a sfârșit zilele sub acuzația de a-și fi furat propriile creații, acelea plămădite din imaginația lui, din cultura lui, făcute cu mâinile, cu inima și cu sufletul lui.

Însă povestea lui Mircea Ciobanu abia începe.

Ne aflăm în primăvara anului 1980. Eu și Mircea ne pregăteam să ieșim pentru prima oară împreună în Occident, în vederea onorării unui contract cu o galerie de artă din Belgia.

Prin cunoștințe și recomandări primite de la București, Mircea reușise să intre în contact cu o galerie din orașul Gand. Proprietara

galeriei îi trimisese deja contractul pentru o expoziție al cărei vernisaj urma să aibă loc la sfârșitul lunii mai 1980. A lucrat cu multă pasiune pentru acea expoziție, cu convingerea că lucrările lui vor fi apreciate de iubitorii de artă belgieni. Astfel, a terminat treizeci de tablouri, cărora le-a pus cele mai frumoase rame care se găseau pe piața bucureșteană în acele vremuri. A fotografiat color tablourile, apoi le-a împachetat și le-a expediat cu trenul la Bruxelles.

Un astfel de proiect era extrem de costisitor pentru un pictor tânăr, chiar dacă era membru al Uniunii Artiștilor Plastici din București. La insistențele lui Mircea, părinții au acceptat să finanțeze acel proiect.

Eu eram pe atunci o tânără ziaristă la Radio-Televiziunea Română. După așteptări și demersuri foarte complicate, am reușit să obțin aprobarea de a-l însoți pe Mircea în Belgia, cu scopul declarat de a-l ajuta să monteze expoziția de la Gand. Nu știam cum este viața în Occident și, pentru a spune lucrurilor pe nume, eram infestată cu doctrina comunistă, care susținea că acel spațiu de libertate n-ar fi decât un teren decadent, plin de mizerie morală.

Mircea avusese ocazia să vadă această lume în decembrie 1977, la prima lui deplasare într-un univers de care noi, românii, eram complet izolați. La invitația domnului Maurice Villemur, fostul director al Bibliotecii Franceze din București, expusese douăzeci de tablouri pe simezele Muzeului Ernest Rupin din orașul Brive, în Franța. După terminarea expoziției, care s-a bucurat de un real succes în rândurile publicului local, Mircea a vizitat Parisul, capitala artei, a culturii, a afirmării talentelor. Șederea lui în *la ville lumière** a durat din ianuarie până în aprilie 1978. Acolo, la Paris, a înțeles prăpastia enormă care separa cele două lumi. Aici a realizat și faptul că artistul blestemat din generația

---

* „Orașul-lumină“ (lb. franceză în original).

post-impresionistă cedase locul unei generații de creatori-businessmeni, bine îmbrăcați, a căror viață era confortabilă deoarece practicau în același timp mai multe meserii. Pentru aceștia, arta și produsul ei nu erau decât o marfă de vânzare, ca oricare alta.

Această impresie l-a urmărit mult timp pe Mircea după revenirea la București. Când ne pregăteam pentru plecarea la Bruxelles, nu înceta să-mi atragă atenția asupra ținutei noastre vestimentare, care trebuia să se ridice la nivelul aceleia din lumea în care aveam să pătrundem.

Apariția noastră pe străzile capitalei Belgiei, a doua zi după sosire, a fost întocmai precum și-o dorise Mircea. Eu, înaltă, zveltă, cu părul lung și destul de frumoasă, purtam o fustă gen kilt, în carouri brune, bej și albe, foarte strânsă pe corp și deschisă pe o parte, aveam ciorapi albi ajurați și botine maron, un pulover *en cœur*, din lână cea mai fină, tot maron, iar pe cap îmi puseseam o pălărie de aceeași culoare, cu borurile scurte, bine îndesată pe cap, în genul acelora din anii 1920. Lângă mine, Mircea, înalt, bine construit, cu barba foarte îngrijită și părul lung, pieptănat pe spate, purta o capă neagră, o pălărie cu borurile foarte largi de aceeași culoare și un baston cu măciulia din argint gravat. Pe stradă, trecătorii întorceau capul, surprinși la vederea acestui cuplu tânăr, excentric, desprins parcă dintr-o secvență de film.

Am luat apoi trenul și ne-am dus la Gand pentru a anunța sosirea noastră, dar și venirea iminentă a tablourilor de la București. Proprietara galeriei ne-a primit cu multă căldură. Totuși, surprinsă într-un fel de prezența noastră neanunțată, ne-a explicat cu mult regret că de curând fusese *cambriolée*, adică jefuită. Geamurile galeriei, situată la parterul casei, îi fusese ră sparte, iar tablourile furate. Problema galeristei era că după terminarea expoziției acele opere, deja vândute, ar fi trebuit să intre în posesia cumpărătorilor lor. Tonul pe care ne-a povestit nefericitul eveniment ni s-a părut credibil.

Răspunsul proprietarei galeriei ne-a căzut ca o bombă în cap. Mircea era complet debusolat. Nu înceta să se gândească la perspectiva sosirii iminente a tablourilor în gara de la Bruxelles, precum și la efortul financiar suportat de părinții lui.

Gazda ne-a invitat să urcăm la etajul întâi, unde se afla salonul de primire, și să o așteptăm câteva minute. Așezați pe canapea, am început să vorbim între noi – în românește, evident. Eu încercam să-l încurajez pe Mircea, explicându-i că ratarea acestui proiect nu trebuia luată ca o catastrofă, ci mai degrabă ca o victorie. Perspectiva de a expune la Bruxelles devenise realizabilă și trebuia transformată într-un posibil succes. Îi tot repetam că în ziua următoare vom merge pe jos prin tot orașul pentru a găsi un alt spațiu de expunere.

Casa proprietarei galeriei era superbă, mare, spațioasă, cu volume bine construite, cu ferestre largi care lăsau soarele Nordului să inunde încăperile, iar de jur împrejur vedeam multă verdeață, bine întreținută de ploile frecvente în acea zonă a Europei. Fiind adânciți în conversația noastră, nici nu am băgat de seamă că într-un colț al salonului se afla o draperie mare, care s-a dat la o parte dintr-odată, de după ea făcându-și apariția un personaj uriaș, care ni s-a adresat în românește. Ni s-a prezentat foarte politicos, ne-a spus că este pictor naiv, originar din Oltenia. Se afla în casa „doamnei“ de mai bine de două săptămâni și lucra după draperie la tablourile sale naive, foarte apreciate de proprietara galeriei. Părea extrem de încântat de această „doamnă“, care se dovedise a fi extrem de generoasă cu el, din moment ce îl găzduia, îi oferea cea mai bună bere și îi permitea să admire peisajul din frumusețea căruia se inspira în permanență.

Mircea l-a întrebat fără ocolișuri: „Cu ce preț îți cumpără «doamna» tablourile?“ Surprins, masivul pictor naiv a precizat că el nu vinde nimic, că picturile lui nu sunt decât o modestă recompensă față de generozitatea „doamnei“. „Ba mai mult“, ne-a spus el, „mă întreb dacă voi reuși să lucrez atât de mult încât

«doamna» să-mi poată plăti biletul de întoarcere, la mine acasă, în Oltenia.“ După aceea, cu discreție, și-a retras enorma statură după draperia care îi ascundea spațiul de lucru, lăsându-ne pentru a doua oară înmărmuriți de surprindere.

Într-un sfârșit, proprietara galeriei a revenit la noi pentru a-și lua rămas bun și, plină de regret, ne-a mai povestit încă o dată, în detaliu, tristul eveniment care o împiedica să onoreze contractul cu pictorul Ciobanu.

În trenul de întoarcere la Bruxelles, Mircea mi-a spus, ca și cum mi-ar fi transmis o învățătură:

— Ai înțeles? Așa se face negoțul cu artă în Occident.

A doua zi, parcă și mai dornici de a schimba soarta tablourilor care urmau să sosească la Bruxelles, încărcăți cu o energie nouă, îmborsită de speranță, am pornit pe jos să vizităm galeriile de artă din Bruxelles, să vedem cam ce fel de opere sunt expuse și ce șanse aveam ca Mircea să poată beneficia de o expoziție. La acea vreme, cea mai prestigioasă arteră cu galerii de artă din Bruxelles era Avenue Louise. După mai multe refuzuri amabile, ne-am oprit în fața galeriei Baron René Steens. Curatoarea galeriei, o persoană în vârstă, dar extrem de rafinată, ne-a primit cu multă căldură și, după ce s-a uitat cu atenție la cele treizeci de fotografii, a exclamat cu entuziasm:

— *Voilà, enfin, de la vraie peinture!**

Și i-a propus imediat lui Mircea să-i expună tablourile două săptămâni mai târziu.

După câteva zile de la încheierea acordului cu galeria Baron René Steens, am început să hoinărim prin Bruxelles ușurați, veseli (iar eu foarte mândră de victoria belgiană a lui Mircea).

---

* „Iată în sfârșit pictură adevărată!“ (lb. franceză în original).

Îmi umpleam ochii și inima cu imagini inedite. Mircea era încântat de surprinderea mea, iar la fiecare colț de stradă se oprea, se uita fix în ochii mei și mă întreba: „Vrei să rămânem definitiv aici, acum?” Eu râdeam și nu-l luam în serios, gândindu-mă imediat la Catinca, rămasă în grija părinților mei, și, bineînțeles, la Radio-Televiziunea Română, căreia îmi imaginam că îi sunt indispensabilă...

Oprindu-mă îndelung în fața magazinelor cu aparate electrocasnice, descopeream uimită câte un fier de călcat rufe care scoatea aburi sau diferite modele de foarfeci cu lama în zig-zag, care tăiau materialul fără să-l destrame, eliminând efortul de a-l mai surfila ulterior.

— Treburi de muiere, îmi spunea Mircea, cu o oarecare ironie, trăgându-mă după el pentru a-mi arăta anticariatele cu ramele cele mai fine, bogat sculptate și acoperite cu foiță de aur.

În fața uneia dintre vitrine m-am oprit îndelung, neputând să-mi desprind ochii de la un fier de călcat Philips, pe care l-am cercetam cu privirea pe toate părțile; am întors capul numai când l-am auzit pe Mircea vorbind dintr-odată în românește cu altcineva. Era un grafician pe care îl cunoscuse în București.

După prezentări, Mihai S., văzând interesul meu deosebit pentru acel fier de călcat, mi-a spus, mai în glumă, mai în serios:

— Dacă te vei hotărî să-l cumperi, iar după aceea te vei întoarce în București, nu uita ce-ți spun acum: o să-ți dai cu el în cap în fiecare zi. Ha, ha!

Au urmat râsete zgomotoase, împletite cu bucuria noastră de a fi întâlnit un suflet de român. Ne simțeam parcă mai puțin înstrăinați în acea lume nouă, atât de distantă și de misterioasă pentru noi.

Trecând de la una la alta, Mihai S. ne-a propus să-l însoțim a doua zi, duminică, în casa unei românce, căsătorită cu un arhitect belgian, unde aveam ocazia să întâlnim și alți artiști români, oameni de un foarte bun nivel intelectual. Am acceptat imediat.

Duminică, la prânz, noul nostru prieten ne aștepta în fața intrării unui bloc cu 11 etaje, construit de soțul gazdei. Am luat liftul și, spre surprinderea noastră, am ieșit din el direct în interiorul unui apartament spațios, amenajat în jurul unei piscine. Prin geamurile largi care înconjurau acel ultim etaj razele jucăușe ale soarelui fremătau pe suprafața calmă, albastră a apei, dându-ne impresia că ne aflăm în interiorul unui enorm acvariu.

Ceilalți invitați se aflau deja acolo. Gazda, o femeie frumoasă, în jurul vârstei de 36-38 de ani, veselă și elegantă, ne-a întâmpinat cu multă prietenie, de parcă ne-ar fi cunoscut dintotdeauna. Ținea în mână un pahar cu Coca-Cola, în care adăuga whisky din când în când.

Din ușa deschisă a unui frigider enorm, un bărbat care fusese ocupat până atunci cu scoaterea cuburilor de gheață din congelator s-a întors spre noi și ne-a salutat fără să ne întindă mâna. Am recunoscut în persoana lui pe un reputat regizor bucureștean de teatru.

Așezat la capătul unei canapele care înconjura în semicerc jumătate din piscină, un alt bărbat, mărunț, cu o corpolență instalată odată cu vârsta, îmbrăcat cu gust, s-a ridicat pentru prezentări. Era tot regizor de teatru, părăsise România cu mulți ani în urmă și predă cursuri de artă dramatică la Maastricht, în Olanda.

Urma să mai vină încă un musafir, care întârzia să apară.

Într-un colț al apartamentului, pe o estradă cu două-trei trepte, se afla o masă frumos aranjată, care-și aștepta în liniște conviviile. Atmosfera s-a destins foarte repede.

M-am așezat pe canapea lângă regizorul de la Maastricht. Pentru a destinde atmosfera și a crea un prim contact, mi-a adresat cea mai banală întrebare:

— Vă simțiți bine la Bruxelles?

După ce i-am explicat că mă aflam pentru prima oară în Occident, surprins, m-a întrebat din nou:

— Ce v-a impresionat cel mai mult de când ați ajuns în capitala Belgiei?

Fără ezitare, cu multă sinceritate, aproape cu naivitate, i-am răspuns foarte repede și scurt:

— Numărul impresionant al apartamentelor de închiriat și toleranța oamenilor față de opțiunile sexuale ale semenilor.

Abia îmi terminasem răspunsul când am auzit în spatele meu, fără să-mi dau seama de unde venea, zgomotul unui pahar spărgându-se. Cine l-a scăpat din mână, cum s-a petrecut?... N-am avut timp să descopăr pentru că partenerul meu de discuție și-a aprins un trabuc și a înșfăcat un taburet pe care l-a așezat drept în fața mea, dându-mi plăcuta senzație că era într-adevăr foarte interesat să asculte părerile mele.

— Ei bine, mi-am început povestirea, am mers ascară cu Mircea și cu o cunoștință, un belgian, profesor de istorie, într-un superb *café-pub*, încântător de frumos decorat și luminat. Am băut bere cu gust de cireșe, s-a vorbit mult, iar eu m-am distrat studiind lumea din jur. Într-un colț al cafenelei, deasupra unei ferestre, atârnau niște marionete amuzante, cu membrele dezarticulate. Lumina care străbătea abajurul roșu al unei veioze în stil baroc desena umbre ciudate în jur. Doi bărbați tineri, așezați față în față la o masă de lângă fereastră, se țineau de mână și-și vorbeau în șoaptă. Ai fi zis că sunt îngerul alb și îngerul negru. Îngerul alb era înalt, frumos, blond, cu bucle lungi care-i atingeau umerii. Purta o cămașă largă din in alb și un pantalon asortat. Mi s-a părut că ieșise direct dintr-un album de artă cu gravurile lui Dürer. Nu-mi puteam desprinde privirea de la el. În fața lui, îngerul negru era îmbrăcat într-un simplu tricou de marinar, cu dungi albe și bleumarin. Frumusețea virilă a trăsăturilor sale era conturată de părul ondulat, de un negru intens, și de pielea arsă de soare. La un moment dat, Mircea mi-a atras atenția să nu mă mai uit atât de evident spre masa aceea pentru că nu se face. Mi-am exprimat

atunci nedumerirea care mă cuprinsese: Oare de ce niște bărbați atât de frumoși și de tineri nu încearcă să-și găsească partener pe măsură, cu care să aducă pe lume copii? De altfel, nici nu prea văzusem mulți copii în acest mare oraș din nordul Europei. Și Mircea, și profesorul de istorie au râs cu poftă, spunându-mi că ar trebui să mai cresc puțin ca să înțeleg mai multe, că viața nu este numai alb și negru, ci are o infinitate de zone cenușii între umbră și lumină.

După terminarea relatării mele, profesorul de teatru din Olanda s-a ridicat, și-a îndreptat cămașa Ted Lapidus și și-a reînodat eșarfa cu arabescuri, care-i decora gâtul sub gulerul deschis. Se instalase o liniște neașteptată. Noroc cu soneria interfonului, care a readus mișcarea în jur. Ea confirma sosirea ultimului invitat. După apariția acestuia și ritualul prezentărilor, am trecut cu toții la masă. Ne-am așezat conform indicațiilor gazdei, care i-a propus cu grijă ultimului sosit să se așeze lângă regizorul cu care tocmai stătusem de vorbă. Acest ultim invitat era un tânăr actor român, blond, frumos și înalt, care mi-a amintit imediat de actorul Florin Piersic în rolul lui Harap-Alb.

S-a râs mult, s-a vorbit despre teatru, pictură, cinematografie, dar și despre boema bucureșteană. Parcă nici nu ne-am fi aflat în Belgia. Mihai, graficianul, avea grijă să-i împropăteze periodic gazdei paharul cu Coca Cola și cu whisky-ul ei preferat. La un moment dat, tânărul Harap-Alb ne-a spus că este însurat, că locuiește la București și că are doi copii. Eu vorbeam din ce în ce mai puțin, simțind că o atitudine ușor crispată se instalase după cele relatate de mine ceva mai înainte. Deodată, șervetul de pe genunchi mi-a alunecat sub masă. Când m-am aplecat să-l ridic, privirea mi s-a oprit împietrită pe genunchiul regizorului din Olanda, care îl ținea strâns de mână pe ultimul venit. Nu știu câtă vreme mi-a trebuit ca să recuperez șervetul respectiv. Mi s-a părut nesfârșit de mult...

Înainte plecării noastre din România, pictorița care îi înlesnise lui Mircea contactul cu galeria din Gand, o persoană de vreo 50 de ani, îi spusese la telefon:

— Dragă Mircea, nu uita să mă cauți în momentul în care vei fi sigur de plecarea ta în Belgia. Aș dori foarte mult să te ajut pentru că sunt convinsă de talentul tău și de succesul pe care îl vei avea. Când ne vom vedea, îți voi da și o scrisoare de recomandare către un foarte bun prieten belgian, profesor de istorie la un liceu din Bruxelles. Nu mă îndoiesc de faptul că el te va îndruma, poate chiar te va ajuta, știind că vii din partea mea!

Zis și făcut. Cu biletele de avion în buzunar și cu vizele pentru Belgia în pașapoarte, Mircea s-a întâlnit cu acea pictoriță, căreia i-a arătat contractul cu galerista din Gand și data exactă a expoziției. Așa cum îi promisese, pictorița i-a înmănat o scrisoare în franceză, care-i permitea lui Mircea să aibă deja, odată ajuns la Bruxelles, primul contact cu un belgian, despre care nu știa mai nimic. Imediat după sosirea noastră în capitala Belgiei, îmbrăcați așa cum am spus mai devreme, ne-am îndreptat spre casa acelui profesor de istorie.

Am ajuns foarte ușor pe Avenue Hélène deoarece se afla într-un cartier rezidențial, bine cunoscut de către șoferii de taxi. Ne-am trezit pe o stradă foarte lungă, cu imobile lipite unul de altul, după modelul arhitectural specific Nordului european. Privite din exterior, aceste clădiri nu dezvăluiau nimic din secretele bine păstrate în spatele fațadelor taciturne. Trecătorul care nu cunoaște specificul acestei lumi discrete și distante nu bănuiește că dincolo de ușile frumos decorate, dar neclintite, asemenea gărzilor elvețiene care păzesc Vaticanul, se află curți interioare cu grădini pline de verdeață și de flori, îngrijite cu multă răbdare și devotament de către locatari.

Am sunat la intrare. După un timp, de la etaj am auzit o fereastră deschizându-se încet, lăsând să apară în cadru capul blond al unui bărbat căruia nu-i puteam preciza vârsta. La vederea părării lui Mircea, cu borurile largi, prelungită de capa și bastonul negru cu măciulia în argint gravat, proprietarul locului ne-a întreat uimit, de sus, dacă suntem greci. Mircea i-a răspuns într-o franceză impecabilă:

— Nu, nu suntem greci, ci români. Venim de la București și, pentru a vă convinge – în acel moment își strecură aproape pe nevăzute mâna sub capa largă care-i atârna pe umeri –, permiteți-mi să vă arăt această scrisoare de recomandare.

În clipa următoare, fereastra de la etaj s-a închis cu zgomot. Câteva secunde mai târziu am auzit cheia de la intrare, confirmând iminenta întâlnire cu profesorul belgian.

Am fost întâmpinați (cu o oarecare rezervă) de un bărbat slab, de talie mijlocie, care avea părul blond, cu reflexe ușor argintii. Prin ochelari i se zăreau ochii de un albastru spălăcit, care îl făceau să pară mai bătrân decât mi se păruse de la distanță. După ce ne-a strâns mâna, ne-a invitat să intrăm, fără prea mult entuziasm. Am pășit cu discreție pragul, pătrunzând într-un coridor care, în partea dreaptă, ducea către salonul de primire. În vecinătatea salonului se afla o bucătărie spațioasă, aproape egală ca dimensiuni cu livingul și foarte plăcut decorată, cu multe vase de alamă bine lustruite și mobile din lemn vopsite în verde și alb. La capătul coridorului, o ușă glisantă, toată din sticlă groasă, lăsa să se întrevadă o curte interioară, transformată într-o grădină plină de verdeață, cu flori albe și galbene, care parcă îi râdeau soarelui în amiaza acelei strălucitoare zi de mai.

În salonul de primire, o scară din lemn, cam întortocheată și îngustă, conducea la etaj, unde se afla și fereastra de la care ne răspunsese *le maître des lieux**. Acolo se aflau două camere și o

---

* „Stăpânul locului“ (lb. franceză în original).